

3.0 Marginer i toppfotball – Artikkel 2: Valg med ball (Carlsen, K.H. 2023)

“Behind every kick of the ball there has to be a thought” (Dennis Bergkamp).

“I mitt gale sinn ønsket jeg alltid å skyte fra langt hold. Om den gikk inn, herlig! Hvis ikke, kunne de i hvert fall ikke kontre på oss” (Gheorghe Hagi om målet han scoret mot Colombia i VM 1994 fra 40 meter, Rosu 2018, s. 23).

Dette er egentlig den andre artikkelen i triologien om valg i fotball, selv om jeg skrev denne til slutt. Valg er nært knyttet til individuell taktikk og det mange kaller taktiske ferdigheter. Spillere foretar bevisste eller ubevisste valg hele tiden, og de kan deles inn i valg med ball offensivt, valg uten ball offensivt, og valg uten ball defensivt (Bergo et al. 2002; Carlsen 2016 & 2017b). Ved å lese denne artikkelen får du innsikt i hva valg med ball er, et forslag på hvordan vi kan analysere og øve på valg med ball, et utvalg konkrete ferdigheter relatert til valg med ball, og forståelsen av at det foreligger relativt store ferdighetsmarginer blant verdens beste fotballspillere.

Tidligere undersøkelser indikerer at det er mulig å redusere et stort antall mål mot ved at spillerne lærer bedre valg uten ball defensivt (Carlsen 2017a, 2019 & 2021a). Det er også ut til å eksistere store marginer når det gjelder å foreta gode valg uten ball offensivt, og gode valg uten ball defensivt synes å være avgjørende for å skape målsjanser og score mål (Carlsen 2016 & 2021b). Hovdefokuset i denne artikkelen er en generell/overordnet analyse av antall gode/riktige, nøytrale (enkle/trygge) og dårlige/feil valg med ball. Valg med ball handler om hva ballfører/førsteangriper (1A) velger å gjøre når han/hun har ballen. Valget henger sammen med teknisk utførelse (Carlsen 2016), og derfor tok jeg med teknisk utførelse i deler av analysen. I tillegg analyserte jeg 16 konkrete ferdigheter relatert til valg med ball. En del av disse ferdighetene henger sammen, og noen vil sikker betrakte dem som samme ferdighet.

Data fra 12 kamper og over 2400 situasjoner ble analysert med bruk av kampanalyse som metode. Hovedfunnene er at spillere foretar mest nøytrale og gode/riktige valg med ball. Over 90 % av alle valg med ball var nøytrale eller gode/riktige, og en større andel nøytrale valg (54 %) enn gode/riktige valg (38 %). Samtidig er det relativ stor margin når det gjelder å unngå dårlige/feil valg. Dette gjelder både generelt og for de konkrete ferdigheter relatert til valg med ball. Blant annet gjorde lagene i snitt 42 dårlige/feil valg med ball i per omgang. Resultatene av

analysen indikerer derfor at selv spillere på internasjonalt toppnivå kan dra fordeler av å øve/trene mer målrettet på konkrete ferdigheter knyttet til valg med ball.

Tabell nr. 1: En oppsummering av funnene i denne undersøkelsen. Selv om man skal være varsom med å konkludere kan resultatene gi indikasjoner om hvilke krav som stilles, og hvilken margin det er for ulike konkrete ferdigheter knyttet til valg med ball i internasjonal toppfotball for menn.

Variabel/ferdighet	Antall/andel
Hvor ofte gjøres det dårlig/feil valg med ball?	42 ganger per omgang
Hvor stor andel av valgene var dårlige/feil valg?	8 % for topplag og 12 % for kretslag
Hvor stor margin hadde spillerne i sum når vi summerer opp prestasjonen for åtte konkrete ferdigheter relatert til valg med ball?	De kunne gjort bedre valg 79 ganger og hatt bedre teknisk utførelse 56 ganger i løpet av en kamp
For hvilke av de konkrete ferdighetene i analysen ser det ut til å foreligge størst margin?	Argentinsk medtak, balltempo og det å bruke få berøringer, og å spille opp på rettvendt spiller
Hvor ofte brukte spillerne pådrag?	29 ganger i løpet av en kamp
Hvor ofte foretok spillerne en individuell vending med riktig fot og riktig vei?	100 % i løpet av en kamp
Hvor mange ganger spilte lag opp på feilvendt, sidevendt og rettvendt spiller?	Henholdsvis 39, 37 og 25 ganger i løpet av en kamp
Hvor ofte brukte spillerne en og to berøringer i det de vant ballen?	I 71 % av tilfellene

Dette er egentlig den andre artikkelen i triologien om valg i fotball, men jeg skrev denne til slutt. Selv om undersøkelsen baserer seg på en kampanalyse av 12 kamper og over 2400 observasjoner, trenger vi mer forskning og sterkere metodisk design for å kunne konkludere med større sikkerhet. Uansett er det mulig å argumentere for at det foreligger klare marginer hos mannlige spillere på internasjonalt toppnivå når det gjelder å gjøre gode/riktige valg med ball. Følgelig kan spillere på høyt ferdighetsnivå i fotball dra fordeler av å øve mer målrettet på konkrete ferdigheter knyttet til valg med ball. Det gjelder både å gjøre gode/riktige valg oftere, og å redusere feil/dårlig valg. Imidlertid må ikke delmålet/kravet nødvendigvis være 100 % gode/riktige valg. Mål oppstår også etter det som i utgangspunktet kan oppattes som et dårlig/feil valg. Noen relevante spørsmål i den sammenhengen kan være:

- Hvordan kan vi analysere hva som er gode/riktige, nøytrale og feil/dårlige valg med ball på best mulig måte, og uavhengig av trenerens fotballfilosofi?

- I hvor stor grad har trenere forsøkt å konkretisere valg med ball på en måte som gjør at spillere forstår det og kan øve på det i spill/kamp?
- Hvor mye øver enkeltspillere og lag eksplisitt på valg med ball?
- I hvilken alder bør vi prioritere ulike ferdigheter relatert til valg med ball?
- Hvor avgjørende er godt teknisk repertoar for å gjøre gode valg med ball?
- I hvor stor grad benytter trenere kunnskap om undervisningsprinsipper, læring, læringsteorier og didaktikk når de underviser fotballspillere?

Jeg har ikke svarene, men ved å utfordre oss selv kan vi tilrettelegge for bedre ferdighetsøving på alle nivåer i norsk fotball. I forlengelsen av dette virker det hensiktsmessig å; **1)** finne ut hvilke ferdigheter som er mest avgjørende ved mål for og imot; **2)** undersøke hvor ofte disse ferdighetene oppstår, noe som antyder hvilke marginer som finnes og hvilke krav som stilles; **3)** teste og erfare hvor stor framgang spillere og lag kan ha på kortest mulig tid.

”Jeg hater å miste ballen. Det er nesten sånn at for meg er det verre å miste ballen enn å bomme på en sjanse. Når det skjer, sier jeg til meg selv: ’Ostras’, jeg har vært uansvarlig” (Xavi).

“Football is simple, but the hardest thing to do is play simple football” (Johan Cruyff).

Litteratur

Bergo, A., Johansen, P.A, Larsen, Ø. & Morisbak, A. (2002). *Ferdighetsutvikling i Fotball – handlingsvalg og handling*. Oslo: Akilles

Carlsen, K.H. (2016). *Valg og handlinger med ball*. UEFA A-lisensoppgave. Oslo: NFF 2015/2016

Carlsen, K.H. (2017a). How can we reduce the number of conceded goals in football? Oslo: FfK

Carlsen, K.H. (2017b). Valg og handlinger i fotball. Et fagprosjekt av Kristian Holm Carlsen, Stig Mathisen og Egil Olsen høsten 2016. Oslo: FfK

Carlsen, K.H. (2019). Et lite fotballfaglig drypp. Oslo: FfK

Carlsen, K.H. (2021a). Marginer i toppfotball – Artikkel 1: Valg uten ball defensivt. Oslo: BFS

Carlsen, K.H. (2021b). Marginer i toppfotball – Artikkel 3: Valg uten ball offensivt. Oslo: BFS

Rosu, E. (2018). Mer magi fra Hagi. *Josimar*, 3 – 2018, s. 16-29